

ВІДГУК

кандидата мистецтвознавства,
доцента кафедри історії української музики та музичної фольклористики
Національної музичної академії України

ТАРАНЧЕНКО ОЛЕНИ ГЕОРГІЇВНИ
та народної артистки України,
кандидата мистецтвознавства,
доцента кафедри хорового диригування
Національної музичної академії України

ТКАЧ ЮЛІЇ СЕРГІЇВНИ

на творчий мистецький проєкт
аспіранта творчої аспірантури кафедри хорового диригування
Національної музичної академії України

ПРИТУЛИ БОГДАНА МИХАЙЛОВИЧА

**«ОБРОБКИ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ
У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ ХХ СТОЛІТТЯ:
СТИЛЬОВИЙ ТА ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТИ»,**

поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Актуальність теми творчого мистецького проєкту й обґрунтованість його положень. В історії української музики жанр обробки народної пісні посідає важливе місце. Унікальним інструментом самовираження народного духу став гуртовий спів, традиції якого були закріплені та розвинуті в аматорських та професійних хорових колективах. Зокрема популяризації набувала і народна пісня не сольного, а багатоголосного викладу. Композитори, звертаючись до народно-пісенних традицій, висловлювали не тільки авторський потенціал, але й національної музичної культури. Тому аранжування народних пісень, у тому числі для хору увійшло до композиторської практики та досі є актуальним.

Жанр обробки народної пісні для хору отримав яскраве втілення у творчості О. Кошиця та Б. Лятошинського. Основою підходу обох майстрів стало дбайливе збереження пісенного першоджерела та оригінальних рис народного багатоголосся. Замість докорінної перебудови ладо-гармонічної системи, головну увагу приділено фактурі та поліфонічному розвитку голосів.

Попри значущість у концертному репертуарі хорові обробки досі не отримали системної музикознавчої оцінки. Потреба у вивченні їх стильової специфіки та інтерпретаційно-виконавських аспектів визначає нагальність запропонованого дослідження. Саме тому творчий мистецький проєкт та його наукове обґрунтування Богдана Притули «Обробки народних пісень у творчості українських композиторів ХХ століття», безсумнівно, актуальний, має наукову й художню цінність, оскільки здобувач уперше в українському музикознавстві комплексно розглядає хорові обробки народних пісень, зокрема у творчості означених митців.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту має чітку й логічну структуру, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків. У списку використаної літератури — 138 позицій.

У першому розділі дослідження «Теоретико-методологічні засади дослідження» розглянуто основні етапи наукового осмислення жанру обробки народної пісні для хору, окреслено основні віхи розвитку. Визначено, що цей жанр активізувався у творчості композиторів у другій половині ХІХ століття на відміну від обробок для голосу, які увійшли до композиторської практики значно раніше.

Автор виокремлює декілька причин, які сприяли поширенню хорового типу обробки народної пісні. Першою визначено розповсюдження етнографічних розвідок, за матеріалами яких публікувались збірники як мелодій народних пісень, так і їх хорових аранжувань для аматорських та професійних хорових колективів. Другою причиною стало поєднання

композиторської та диригентської діяльності, адже митці враховували не тільки музичні властивості народної пісні, а й специфіку подальшого концертного виконання. Цей фактор впливав на вибір музичних засобів для створення хорової обробки пісні.

У творчості українських композиторів ХХ століття до цього жанру зверталось чимало композиторів. Дослідник визначив основні напрямки розвитку обробки народної пісні, серед яких: активізація етнографічних розвідок, використання широкої палітри жанрових типів народної пісні, розкриття потенціалу пісні через психологізацію сюжету, вибір виконавського складу, залучення інструментального супроводу, мелодико-гармонічний та фактурний розвиток, робота над композиційною будовою твору, використання можливостей тембрової оркестровки та симфонічного мислення.

У другому розділі роботи досліджено хорові обробки народних пісень у творчості О. Кошиця. Першочергово Б. Притула розглянув постать композитора у сучасному українському музичному мистецтві. Він звертається до творчого шляху митця, зосереджуючи увагу на його універсальній діяльності (хоровий диригент, композитор, фольклорист, етнограф, педагог, музичний критик та есеїст, мемуарист та музично-громадський діяч, театральний капельмейстер), перемогах та поразках у надскладній задачі популяризації українського мистецтва закордоном. Автор детально опрацював мемуари О. Кошиця та, цитуючи композитора, дуже тонко підкреслив не тільки зовнішні обставини, а й докорінні цінності та переконання щодо ролі пісні у буденному та професійному житті.

У другому підрозділі Б. Притула розглядає стильовий аспект хорових обробок народних пісень О. Кошиця. Музикознавчий аналіз дає підстави вважати Богдана Притулу вдумливим, здібним музикантом, здатним осмислити всі засоби музичної виразності, розкрити їх тісний зв'язок із вербальним текстом. У процесі аналізу виявлено, що тональна драматургія,

ладогармонічні барви, засоби народнопісенного багатоголосся (підголосковість, стрічковий тип викладу, типові прийоми голосоведення: рух паралельними терціями чи секстами, завершення фраз унісонними кадансами, «вивідні» елементи у верхніх голосах тощо), фактурні контрасти (чергування сольного викладу з хоровим гармонічним тлом і поліфонічної фактури тощо) зумовлені змістом і характером вербального тексту.

Третій розділ присвячено творчості Б. Лятошинського. Автор простежив вплив народної пісні на творчість митця, підсумовуючи, що «Народно-пісенні джерела у творчості Б. Лятошинського – це путівник у світ творчих пошуків та експериментів» (с. 70). Розглядаючи жанр обробки народної пісні, Б. Притула зауважує, що значну роль у прагненні композитора працювати з народно-пісенним матеріалом відіграв контекст важких для історії України 1930-х – 1940-х років. Далі автор підкреслює, що саме хорові зразки обробки народної пісні стали кульмінаційним етапом творчості у даній галузі. Тут композитор не тільки відтворює традиції народного багатоголосся або напрацювання попередників, але й активно розвиває власний авторський стиль, впроваджуючи принципи симфонізму у музичну тканину хорових обробок.

Підсумовуючим підрозділом всієї роботи стало вивчення виконавського аспекту хорових обробок народних пісень О. Кошиця та Б. Лятошинського. Б. Притула дуже слушно вказує виконавську затребуваність обробок обох композиторів, аналізує їх сценічне втілення не тільки в якості навчального репертуару, а й у великих проектах Ю. Ткач і Т. Пересунько. Дуже важливим внеском у виконавську долю означених творів стало виконання Галицького академічного хору під керівництвом автора дослідження – Богдана Притули. Як диригент, дослідник вказує на приділення необхідної уваги не тільки виконавським потребам (інтонаційним, темпо-ритмічним, динамічним, композиційним та ін.), а й

формуванню комплексного вивчення життєтворчості митця та соціокультурного контексту.

Заявлені в роботі аспекти дослідження розкрито послідовно, аргументовано. У загальних роботі відображено її основні етапи. Творча пошуковість та вичерпаність аналізу, які властиві науковому обґрунтуванню, дають підстави вважати вдалою спробу Богдана Притули реалізувати свої новаторські ідеї. Усі положення й висновки наукового обґрунтування досягнуто самостійно, матеріал роботи не містить ознак плагіату.

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту апробовано на шести міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах, а також висвітлено у двох статтях у наукових фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України в галузі «Мистецтвознавство» (1. Обробки українських народних пісень Олександра Кошиця та їх вплив на розвиток хорового мистецтва України // Вісник Львівського університету / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2025. Вип. 26. С. 84–90. 2. Хорові обробки народних пісень у творчості Бориса Лятошинського: жанрово-стильовий та виконавський аспекти // Аспекти історичного музикознавства. Харків: ХНУМ ім. І. П. Котляревського, 2026. Вип. XLIII (43). С. 190–210).

Рівень виконання творчого мистецького проєкту.

За темою творчого мистецького проєкту презентовано концерт-іспит на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтв.

Творчий мистецький проєкт Богдана Притули «Пісня, що облетіла світ» було представлено на концерті-іспиті на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтв (Львів, 10 листопада, 2025 року). Концерт відбувся у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика (вул. Мирослава Скорика, 7, Львів).

Вибір тематики творчого мистецького проекту Притули Богдана тісно пов'язаний з його виконавськими пріоритетами, зумовлюється актуальністю порушених проблем, їх причетністю до доленосних подій в історії України. У концертну програму увійшли двадцять три обробки народних пісень – тринадцять пісень Б. Лятошинського та десять – О. Кошиця. Диригент обрав маловідомі та маловиконувані обробки, більшість з яких досі не отримали свого дискографічного чи відеовтілення.

Прошу Богдана Притулу відповісти на запитання:

1. Чи є у Б. Лятошинського народні пісні, які він аранжував і для хору, і для голосу з фортепіано? Якщо так, то чи можете Ви означити спільні та відмінні якості?

2. Які подальші наукові перспективи має проблематика Вашої роботи? Які питання слід порушити у наступних наукових працях про О. Кошиця та Б. Лятошинського, щоб ще більше активізувати увагу виконавців до його творчості?

Усе зазначене дає підстави для висновку: творчий і науково-дослідний складники мистецького проекту Богдана Притули «Обробки народних пісень у творчості українських композиторів ХХ століття: стильовий та виконавський аспекти» виконані на високому професійному рівні, цілком відповідають вимогам МОН щодо кваліфікаційного рівня доктора мистецтва. **Богдан Михайлович Притула заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.**

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
виконувач обов'язків професора
кафедри історії української музики
та музичної фольклористики

Народна артистка України,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри хорового диригування НМАУ

